

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

8. årgang, nr. 4

Forår 1998

ROSENBOG-TAPET: ULRIK FREDERIK GYLDENKLØVE VED INDTAGELSEN AF MÅRSTRAND OG KARLSTEN I 1677

Indhold:

Karen Finch og engelsk gobelinkonservering	side 4
Landsbyvævere i Orissa	side 15
Håndarbejds lærere og computere	side 17
Referat af TENENs generalforsamling	side 20
En oplevelse	side 21
Temadag om Kina silke	side 24
Skovture	side 25
En udstilling under opsejling	side 26
Anmeldelser	side 27

HUSK LIGE ...

... AT BETALE KONTINGENT INDEN 1. JUNI 1998!

Sammen med dette nummer udsendes girokort til brug ved betaling af medlemskontingent for 1998/99.

Prisen er uændret 135 kr.

Prøv også at hverve nye medlemmer.

Hvervebrochure kan bestilles hos kassereren.

TENEN arrangerer tur til Færgegaarden i Jægerspris søndag den 3. Maj 1998 kl. 13. Omvisning i udstillingen "Arven fra Børregaard". Tilmelding straks til Lone de Hemmer Egeberg på tlf. 42 81 15 97. Læs nærmere i sidste nummer af TENEN.

TENEN holder temadag lørdag den 27. juni 1998 kl. 11. Emnet er "Kina silke" og det foregår i Farum. Læs nærmere længere fremme i dette nummer.

TENEN holder skovtursweekend den 15. og 16. august 1998. Omvisning i kniplings-udstilling på Københavns rådhus. Besøg i privat samling i Valby. Læs nærmere om de to arrangementer længere fremme i dette nummer.

Jenle: Folketøj – Modetøj, Kamma Gudmand-Høyers samling af dukker i folkedragter, rekonstrueret i halv størrelse. Fra 21.6.–16.8.1998. 10–16:30. Jenlevej 6, 7870 Roslev. Telefon 97 58 40 67.

Kulturcentret Tuskær: Bånd og bælter i Norden. Fra 23.8.–20.9.1998. Censureret udstilling med indsendelsesfrist 28.7.1998. Kulturcentret Tuskær i Fjaltring, 7620 Lemvig.

Randers Kunstmuseum: Bodil Kaalunds malerier, grafik og tekstiler. Fra 11.12.1998 til 7.2.1999.

Textilforum:

European Art Quilts. Til 24.5.1998.

Beiderwand, billedtæpper med sønderjysk tradition. 21.5.–31.7.1998.

Gymnastikken og Carite. Gymnastikdragter gennem tiden fra tricot-charmeuse til elasthan. 20.6.–31.9.1998.

Billedtæpper og collager af Vibeke Hansen. 19.9.–31.10.1998.

Vestergade 20, 7140 Herning.

Egnsmuseet i Egtved: *Klude, garner og mennesker. Randbøldal Klædefabrik 1946–70.* Fra 29.3. til 1.11.1998.

Grindstedvej 30, 7184 Vandel.

Museet på Koldinghus:

Georg Jensen Damask. Fra 14.5. til 7.6.1998.

Kolding Kunsthåndværkerskoles afgangsudstilling. 29.5.–21.6.1998.

Hørvævmuseet på Krengerup:

Broderi på hør. Fra 2.5. til 27.10.1998.

Tove Andresen: *Stofmaleri.* 2.5.–14.6.1998.

Beklædningsfagskolen i Odense: *Afgangsudstilling.* 16.6.–28.6.1998.

Sharon Fisher: *Ikatvævede silkebaner og papirvifter.* 30.6.–2.8.1998.

Solvejg Refslund: *Papircollager og oliekriddt på papir.* 4.8.–27.9.1998.

Nårupvej 10, 5620 Glamsbjerg.

Museum og Udviklingscenter for Husflid og Hverdagskunst: *Husflidsgemmer – at gemme – at huske – at genbruge.* Jubilæumsudstilling indtil 21.8.1998.

Tyrebakken 11, 5300 Kerteminde.

Landbo-museet Lundekrog: *Symaskiner og sypiger.* 21.6. – 16.8.1998.

Gruppebesøg efter aftale fra 3.5. – 30.9. Lone de Hemmer Egeberg holder foredrag om "*Huekoner og sypiger*" den 17.6.1998 kl. 19.

Ejbyvej 32, 4623 Ll. Skensved.

Søllerød Museum: *Ældre håndarbejder i privat eje.* Indtil 10.5.1998.

Åbent kl. 11–16, mandag lukket. Gratis adgang. Søllerødvej 25, 2840 Holte.

Københavns Rådhus: *Japanske og danske kniplinger.* 5.–15.8.1998. Onsdag den 5. kl. 13 – 17, herefter 9.30 til 17, dog lørdage 9.30 til 13, søndag lukket. Gratis adgang.

Kunstindustrimuseet:

Anne-Mette Holms ryatæpper med "*Vilde dyr i Norden*". Indtil 3.5.1998.

Sarier fra Orissa. Indtil 8.11.1998. Indiske sarier fra Tove Frederiksens samling. Se omtalen andetsteds i bladet.

Dansk Billedvævning. 18.9.1998–3.1.1999.

Køge Skitsesamling: *Skitser til Billedvævning i Danmark.* 18.9.–22.11.1998 samtidig med Kunstindustrimuseets udstilling.

Egnsmuseet Færgegaarden: *Arven fra Børregaard.* indtil 1.6.1998.

Færgelundsvej 1, 3630 Jægerspris.

Karen Finch og engelsk gobelinkonservering

Som reaktion på interviewet med Karen Thorvald Nielsen i årg. 8 nr. 2 af bladet kom i november et brev fra Karen Finch i London:

“Minderne kom flyvende mens jeg læste artiklen. Jeg var den anden vævepige hos Gerda Klint og Lotte (Møhl), hendes datter. Deres skønne lejlighed var over afsatsen til Kunsthaandværkerskolens vævestue. Gerdas holdning til verden omkring os prægede mig for livet, og Kaare lærte mig at se – og at se bag det, jeg saa. For ham indeholdt en løst opgave kimen til den næste”.

Befrielsen oplevede Karen Finch sammen med Karen Thorvald og de andre piger fra Gerda Hennings vævestue, og året efter blev hun gift med en af vore engelske befriere og flyttede til London, hvor hun videreuddannede sig og kom til at lære englænderne at konservere tekstiler. Om dette arbejde har hun fortalt på et ICOM-møde (ICOM Committee for Conservation. Meeting of the Working Group of Textiles, 13–14 Oct. 1994 Amsterdam), og vi har fået lov at referere fra rapporten:

Indledning

Gobelinkonservering er udviklet af arbejdet med at reparere og vedligeholde gobeliner. Formålet var at sørge for, at gobelinerne kunne hænges op og bruges. Rapporter om reparation blev sjældent skrevet og de få skriftlige kilder, vi har, er vedrørende betaling af materialer og arbejde. I dag ser vi vore museumsgenstande som vigtige kilder til dagliglivets historie, og det er en

Karen Finch blev i 1976 af dronning Elizabeth gjort til Officer of the Order of the British Empire. Denne orden har gjort det meget lettere at skaffe de mange penge, som er nødvendige til konserveringsarbejder.

selvfølge at dokumentere, hvad vi gør ved dem. De vidnesbyrd, konservatorerne afdækker under arbejdet, tolkes af museumsinspektører og historikere til gavn for de besøgende. Jeg tror faktisk, at nogle konserveringsmetoder er udviklet som svar på den voksende interesse for genstande som historiske vidnesbyrd. Det er selvfølgelig forenklet udtrykt, og jeg kan bedst karakterisere moderne gobelinkonservering ved at fortælle om mine

egne erfaringer gennem mange år. Det er vigtigt, at vi som konservatorer ser tingene i sammenhæng, ellers kan vi gøre mere skade end gavn. Vi må også gøre os klart, at alle vore erfaringer, også dem vi senere betragter som negative og uhensigtsmæssige, må ses som del af en nødvendig udvikling.

*

Mine principper og interessen for historien har jeg fået med fra min barndom på en gård i Jylland, hvor man på marken kunne finde en flintøkse, som den min far brugte til brevpresser.

Da jeg var ti år gammel, fandt vores unge, entusiastiske præst to historiske broderier i kirken i Rødding. Han fik dem sendt til restaurering på Nationalmuseet, og da de kom tilbage, fik vi børn lov at se dem, før de blev hængt op. Broderierne stammede fra de tidligere ejere af Sødal, måske Anders Kjærulf og hans kone, hvis portræt stadig hænger i kirken.

Det stykke, der pryder alteret med dets blomster og våbenbenskjolde, var fra himmelen over en stor seng. Det andet stykke, som for nylig er blevet genkonserveret på Nationalmuseet i Brede, viser helgener i himmelske porte med blomsterguirlander. Medaljonen forneden viser Jesus som verdens dommer, og foroven ses den Hellige Treenighed.

Fra jeg så disse broderier første gang, har jeg været på udkig efter reparationer overalt: i historiske huse, museer og privatsamlinger. Det sidder mig stadig i blodet. Min ungdommelige vurdering ledte mig som regel til den konklusion, at jeg

kunne gøre det bedre: ungdommens vankundighed og fordom!

Syn, tro og camouflage

Mange år senere, da jeg efterhånden havde fået en del erfaring, skulle jeg holde foredrag om mit arbejde for the Royal Society of Arts. Min søster fik taget lysbilleder af broderierne i Rødding Kirke og af alteropsatsen, fordi hun vidste jeg elskede englener. Skuffelsen over at gense dem på lysbillederne fik mig til at indse, at skønheden skabes i betragterens øje, men med det forbehold, at betragteren ser, hvad hun forventer at se. Indtil da havde jeg troet, at de udskårne engle var fuldendte små lyserøde babyer. Realiteterne viste, at jeg ikke havde set på dem igen siden mit første rosenrøde indtryk af dem.

Måske vedbliver vi alle med at se personer og genstande, som vi første gang opfattede dem. Og måske influerer det på vor evne til at acceptere, at forandring og forfald er lige så uundgåelige som at bevæge sig fra restaurering til konservering på et videnskabeligt grundlag. Vi kan egentlig kun udskyde forfaldet. Fortidens endelige og uundgåelige forsvinden gør det endnu vigtigere at dokumentere de genstande, vi konserverer. Somme tider afslører kendskabet til vor fortid sig gennem de tegn på slid og brug, som tidligere blev udvisket ved restaurering. Som det for eksempel skete med en gobelin fra Coventry, hvor en rosenkrans var blevet camoufleret som et bælte med hængende ender under reformationen.

Kunsthåndværkerskolen 1942–45

Dengang lå Kunsthåndværkerskolen på Kunstindustrimuseet, og vi blev undervist af Gerda Henning, hvis arbejder også havde en fremtrædende plads i museet. Jeg lærte alle hendes udstillede tekstiler at kende, og besluttede, at jeg ville arbejde med vægtæpper. Derfor begyndte jeg at studere gobeliner og gobelinteknik.

Rosenborg 1944

De studerende fra Kunsthåndværkerskolen besøgte Rosenborg med de kongelige kronologiske samlinger. Værkstedet var indrettet i 1917 til restaurering af de 12 tapeter vævet til Christian V med scener fra Den skånske Krig (1675–1679). På Rosenborg havde dagslyset skadet dem ganske meget, og man havde gennem årene taget forskellige forholdsregler. I et tilfælde havde man klippet det beskadede stykke væk, og i et andet havde man limet op på lærred. Da man besluttede sig til at restaurere alle 12 efter ensartede principper, kunne man ikke længere finde gobelinvævere. I 1917 måtte restaureringen derfor udføres af et hold broderere, som fik arbejdsværelse for enden af en vindeltrappe. Der var godt dagslys, hvilket var nødvendigt, eftersom der ikke var elektricitet. Udstyret var meget enkelt. Et foto fra 1951, 34 år efter arbejdets start, viser, hvad vi så ved vort besøg.

Enhver periode må møde udfordringerne med de teknikker, man kender til. I dette tilfælde brugte man broderiteknikker til at fæstne

trenden med nedlagt syning, i stedet for at genskabe vævestrukturen ved at stoppe frem og tilbage over trendtrådene. Vi som vævere syntes ikke, det var korrekt, men arbejdet var smukt og fint i detaljerne.

Tæpperne ændrede karakter trådte tydeligt frem, da de kom op at hænge på Christiansborg slot efter genopførelsen i 1920-erne. Selvom motiverne er meget omhyggeligt genskabt, ligner de broderede imitationer af malerier. I tidens løb har broderistene fået tæpperne til at bølge og skabt problemer med ophængningen. Ikke desto mindre er tæpperne blevet reddet fra undergang under de ugunstige forhold, de var udsat for.

Da vi kom tilbage til Kunstindustrimuseet, diskuterede jeg tapeterne med Rigmor Krarup, lederen af tekstilsamlingen, og udtrykte

Rosenborg 1951.

min interesse for reparationen og de forvrængninger, den medførte. Hun introducerede mig til konservering som videnskab og grundholdningen om at bevare, hvad der er tilbage og aldrig tilføje noget unødvendigt. Hun omtalte PIETAS, det svenske konserveringsprogram startet i 1908, med det formål at "bevare landets tekstile skatte gennem kompetent konservering under videnskabelig kontrol". Fra 1923 blev alle genstande dokumenteret v.h.a. fotos, skriftlig redegørelse og nøjagtige data om tilstand og behandling.

Royal School of Needlework 1946–48

Jeg kom til England i 1946 og ville gerne arbejde med gobeliner. Jeg blev tilbudt en stilling på the Royal School of Needlework, og der lærte jeg værksteds-teknikker, og hvordan man skulle bruge gobelinram-

mer. Skolen var startet i 1872 under protektion af Prinsesse Christian, Dronning Victorias datter, som en institution, hvor man skulle "gengive broderi dets position som kunsthåndværk" og "give unge kvinder mulighed for at arbejde som broderere eller lærere i broderi".

Jeg syntes godt om de store gobelinrammer, man brugte i stedet for horisontale vævestole, sådan at flere personer kunne arbejde side om side og lære af hinanden. Min lærer havde lært "reweaving" på Hampton Court Palace på denne måde. Hun havde forladt det for krigstjeneste i WAAF (Women's Auxiliary Air Force). Andre kolleger havde også gjort tjeneste. Margaret Bartlett havde været i ATS (Auxiliary Territorial Service) som kørelærer, og andre havde været i WRNS (Women's Royal Naval Service). Jeg forstod snart, at gobelin-

The Royal School of Needlework 1948.

reparation blev anset for at være ret kedsommeligt.

Gobelinen var rullet op og til-dækket undtagen på det stykke, man arbejdede på, og ingen lod til at vide noget om, hvad tæppet forestillede. Vi kunne kun gætte på, om det mon var himmel, træer eller en kjole. Jeg skulle fæstne sting i de stærkere partier og få garnet til at passe til baggrunden. Når der var tale om store partier af gulligt-grå silke (som med himlen), kunne det ærlig talt godt være ret kedsommeligt, nok til at få nogen til at inddele arbejdet i små firkanter til hver dag, som det kan ses i Mortlake tapeterne, der viser slaget ved Solebay. Denne fremgangsmåde giver belastninger i den gamle og skørnede silke og bliver mere visuelt forstyrrende med tiden, fordi reparationerne bliver tydeligere, efterhånden som garnet falmer.

The Victoria and Albert Museum 1954–1959

Værkstedsbygningen på V&A var blevet hæftet på efter den pragtfulde facade var færdig i 1909. Afdelingen blev ledet af to værkførere. Den ældste stod for "The Art Work Room" hvor restaureringen foregik. Jeg startede netop som den tidligere sektionsleder var flyttet til en forskerstilling. Han havde prøvet at introducere klæbestoffer til gobelin reparationer og havde brugt private bestillinger fra Hardwick Hall og Weston Park som prøveklude!

Den nye chef for the Art Work Room var H.A.D. Clark, hvis egentlige område var restaurering af miniaturer. Gobelin-sektionen havde

ikke tidligere beskæftiget kvinder, da det traditionelt var mænds arbejde. De to mænd, der var ansat, var der imidlertid ikke, så jeg fik deres hjørne af det store værksted. Mine kolleger var sølvsmede, keramik-, glas- og smykkerrestauratorer samt Mr. Clark, hvis person kastede anseelse over os alle. Mr. Clark arbejdede konstant på at skaffe bedre forhold og var blandt de første medlemmer af IIC (The International Institute for the Conservation of Historic and Artistic Works, grundlagt 1950). Han opfordrede også mig til at blive medlem. I 1962 blev jeg udnævnt til "Fellow".

Mr. Clark havde været på the Victoria & Albert Museum hele sit professionelle liv og kendte hver en afkrog i det store kompleks. Han fik tilladelse til, at gobelinkonserveringen kunne overtage et tidligere malerimagasin. the Textile Section, ledet af Eveline Birkill, flyttede også ind. Mrs. Birkill støttede altid mine ideer til forbedring af gobelinkonservering, (som jeg stædigt kaldte mit arbejde, også efter jeg havde fået at vide, at "restaurator" var højere klassificeret og dermed bedre betalt). Det var Mrs. Birkill, der fortalte mig, at gobelin-reparation tidligere var blevet bortforpagtet til kustodernes enker i stedet for pension, indtil the William Morris Tapestry Workshop i Merton Abbey gav undervisning til museumsansatte.

Museumsinspektører noterede reparationer, men ingen i the Art Work Room gjorde det, dels fordi nogle gerne ville holde deres metoder for sig selv, dels fordi det tog for lang tid. Mrs. Birkill og Mr.

Figur i en gobelin fra det sekstende århundrede før og efter konservering. Meget af den mørke uld i kantstregerne var faldet ud og er blevet erstattet. Det har klart forbedret figurens tegning.

Clark så gerne, at vi alle var lige så ansvarlige over for genstandene, som de selv var; men de var også kloge og diplomatiske nok til at indse de problemer, der kunne ligge i det, og som ikke kunne løses her og nu. Ud over rodfæstede holdninger var der også indgroede teknikker. Vaskerummet til gobeliner befandt sig i gården til en forladt bygning, som efter sigende havde været storkøkken, eller muligvis offentligt toilet. Gobelinerne blev dypet i lange fliseklædte bassiner, adskilt af en 30 cm bred platform. Bredden på bassinerne var ca. 90 cm. Gobelinet blev lagt i postevand i et bassin, og derefter trukket over platformen til skrubning, før det blev lagt i skyllevand i et andet

bassin. Efter adskillige skylninger og megen håndtering, blev det trukket over et hejseapparat og tørret med en blæser.

Jeg nægtede at benytte denne ødelæggende fremgangsmåde og havde faktisk held til at få en stor plade lagt over bassinerne, således at tæpperne kunne vaskes fladt og skylles v.h.a. slanger. Jeg tryglede om at få bassinerne fjernet og gulvet lavet til vaskekar; men det lykkedes mig ikke i de fem år, jeg var der. På den tid var det ikke almindeligt at vaske museumstekstiler udover gobeliner. Jeg var glad for at få mulighed for at arbejde med disse ting; men i dag tror jeg, man skal overveje vask nøje i hvert enkelt tilfælde. På den anden side

tror jeg også, at en snavset gobelin skal vaskes før konservering. Her tænker jeg lige så meget på konserverens helbred som på det faktum, at de fleste gobeliner har været vasket før.

Det første tæppe, jeg blev bedt om at reparere af George Wingfield Digby (inspektør for tekstilsamlingen), var blevet delt i to, og han ville gerne se det helt igen. At sætte stykkerne sammen var en langsommelig proces, som endte med ikke at lykkes, skønt det bekræftede mig i min formodning om, at konservering og restaurering er baseret på helt forskellige forudsætninger. For at minimere forvræng-

ningen blev stykkerne riet på lærred og sat i ramme, så jeg kunne forbinde trendtrådene, som jeg havde lært på the Royal School of Needlework. Bagefter blev de manglende partier fyldt ind. Selvom jeg efterhånden havde fået en vis øvelse, og mit arbejde så ret godt ud på rammen, var det alligevel sørgeligt mislykket, da det blev hængt op. Sammenføjnngen var mere tydelig, end hvis stykkerne blot var sat sammen og holdt på plads af lærredet. Jeg overvejede længe og kom til det resultat, at sammenføjnngen tiltrak sig opmærksomhed, fordi den var uventet og sprang i øjnene.

Gobelin fra 1700 tallet. Den er oprindelig vævet med Kleopatras ben hen over Antonius' knæ. I det nittende århundrede blev benet fuldstændig skjult og blev til en del af Antonius' kappe. Med tiden er erstatningsvævnngen falmet og har åbenbart den oprindelige kontur af Kleopatras ben.

Jeg måtte også selv udvikle metoder til at rense forskellige typer tekstiler som f.eks. broderede handsker og tasker fra 1500 og 1600-tallet. Hertil havde jeg brug for at vide mere om tekstilteknikker og kemi vedrørende vask, fibre og farvestoffer; men det tekniske personale havde ingen mulighed for at uddanne sig. Endnu værre var det, at ledelsen ikke fandt det nødvendigt for de ansatte i the Art Work Room at vide noget om genstandenes historiske baggrund, teknologi eller opbevaringsforhold. Efter min mening burde vort arbejde bygge på videnskabelige principper med god dokumentation, så jeg forlod museet for selv at udvikle disse aspekter af faget. Først fulgte jeg et kursus i kemi på Ealing Technical College og derefter et i tekstiltryk på Hammersmith College of Art. Inspirationen kom fra Jentina Leene, der ledede tekstilafdelingen ved Universitetet i Delft, og fra Elizabeth Kalf på værkstedet for restaurering af tekstiler i Haarlem (begge i Holland). Ligeledes blev jeg opmuntret af Louisa Belinger fra the Textile Museum i Washington hver gang hun kom på besøg i England. Hendes Workshop Notes blev min guide til dokumentation og forskning.

Hampton Court Palace 1960

I november 1960 inviterede Mrs. Kalf mig med på et officielt besøg på gobelinværkstedet på Hampton Court Palace. Hun havde regnet med at møde den ansvarlige historiker; men der var ingen sådan person. En vagt viste os til værkstedet,

hvor vi blev budt velkommen af lederen. Restauratorerne sad langs store gobelinrammer og ville gerne fortælle om deres arbejde. De havde været ansat i mange år, men havde sjældent, om nogensinde, mødt andre der arbejdede med gobeliner. Det tog syv år at reparere en gobelin, og de rullede en ud, så vi kunne se deres arbejde. Vi spurgte til nogle tilsyneladende mindre heldige reparationer. De forklarede, at de havde været gode til at begynde med, men havde ændret farve, fordi de havde været nødt til at bruge garn købt i 1912 ved værkstedets oprettelse. Vi bemærkede, at farveændringerne svarede til dem i Damen med Enhjørningen på Cluny Museet i Paris.

Mrs. Kalf spurgte, hvordan de vaskede gobelinerne. Alle tæpper blev før reparation vasket af et firma i London. De bredte det ud i en gård og lagde det i blød et par dage i postevand. Derefter blev det gen-nearbejdet med en fejekost, så man var sikker på at få al den mørnede silke ud. Vor reaktion på disse oplysninger fremkaldte blot medlidenhed med vor bekymring, for, som det høfligt blev påpeget, "intet kunne skade gobeliner, der allerede havde overlevet så længe". På vej ud så vi Abraham-serien, der minder om teaterkulisser, og der var så mange knækkede guldtråde i andre tapeter, at fladerne ikke længere kunne reflektere lys.

The Ealing Workrooms 1959-1975

Mange af de ansatte i V&A's Textile Department havde støttet mine

ideer om konservering og opmuntret mig gennem årene. De begyndte at anbefale mig til spændende opgaver for the Lord Chamberlain's Office og the National Trust samt til private ejere af historiske huse.

Derefter kom de studerende. Den første var en gobelin-konservator fra den nye konserveringsafdeling på V&A, som var blevet en realitet i 1960 med Norman Brommelle som inspektør. I løbet af ganske kort tid fik han opbygget en fin afdeling, der gjorde et godt stykke arbejde.

I 1961 foreslog han, at jeg skulle være med til ICOM konferencen i Barcelona. Andre deltagere var Dr. Leene, Louisa Bellinger, Joseph Columbus, som senere kom til the National Gallery i Washington, og Gary Thomson, videnskabelig rådgiver for the National Gallery i London. Gary's videnskabelige tilgang til konservering gjorde, at han kunne rådgive sin afdeling i vanskelige sager. I 1968 hjalp hans afdeling med at kortlægge skaderne på de gobeliner, den svenske regering havde skænket FN-bygningen i New York (tegnet af Marianne Richter, omsat af Barbro Nilsson og vævet på Märta Mas Fjetterström AB, Båstad 1956). De fandt ud af, at de kemikalier, man efter ankomsten i New York havde anvendt til brandsikring, havde reageret sammen med luftforureningen der, således at PH-værdien efter et år var reduceret til 1; de foreslog derfor en metode til at fjerne disse kemikalier og deres bi-produkter.

I sommeren 1968 samlede vi et hold studerende (fra Sverige, England, Danmark, Holland, Sydafri-

ka, Indien og Japan) og tog til Sverige, hvor vi sammen stoppede nedbrydningen og forberedte genophængningen. Tæpperne er 7 x 15 meter store. Det triste var, at behandlingen med brandhæmmende kemikalier havde været ganske overflødig, eftersom uld ikke kan nære ild.

Delft 1964

I 1964 var jeg med til IIC tekstilkonferencen i Delft, som Dr. Leene organiserede for at bringe inspektører, konservatorer og videnskabsfolk sammen; et meget vigtigt skridt i udviklingen af tekstilkonservering.

Dr. Leene havde opfordret mig til at holde foredrag om min uddannelse af konservatorer, og jeg havde forberedt mig i flere måneder. Da det kom til stykket, rottede alt sig sammen mod mig, så jeg måtte skære mit foredrag ned til fem minutter. Den hurtige aflevering resulterede i stort bifald og mange breve fra vordende studerende. Faktisk kom der 80 studerende af 19 nationaliteter for at arbejde hos mig, somme tider op til to år, og det blev begyndelsen til kurserne på the Courtauld Institute of Art fra 1973 og the Textile Conservation Centre at Hampton Court Palace i 1975. Danielle Bosworth, som var uddannet i Paris og havde arbejdet hos mig siden 1965, indgik permanent samarbejde fra 1968. I de følgende syv år brugte vi i forening vore erfaringer til at udvikle den teknik til gobelinkonservering, som nu er almindelig. Det skulle være enkelt, æstetisk tilfredsstillende og

give et indtryk af helheden, også når store dele manglede.

Det var heldigvis undtagelsen, at der manglede så store partier som på det sjældne tæppe med Moses, der slår på klippen, som blev fundet kilet ind mellem et skab og en fugtig væg på Saltwood Castle. Hørforet var helt smuldret, men ulden og silken var intakt, undtagen for den del, der var lige bag skabet, hvis omrids aftegnede sig tydeligt på det resterende. Vi lærte vore studerende at sløre og koncentrere sig om at bevare, hvad der er tilbage og lede opmærksomheden bort fra det, der mangler. Det kan somme tider gøres med enkle midler, som da vi syede de mærkede tråde, hvor det oprindelige sølv manglede,

Udsnit af Mortlake tæppe med sølveffekt på Kensington Palace.

ned på et Mortlake tæppe på Kensington Palace, sådan at sølvet stadig gav en effekt.

Danielle introducerede farvenuancer i nedlagt syning og opfandt en teknik til at genskabe de mørke konturer, der er så vigtige for motiverne i gotiske gobeliner. De fleste af disse konturer var blevet genskabt flere gange tidligere. I et tapet med Esters historie, vævet i Tournai, fandt vi spor af tre eller fire om-vævninger. Vi forberedte vore studerende, både i Ealing og på Hampton Court, til selv at finde deres egne løsninger ved at undervise i grundlæggende principper. Hver ny opgave føjer en facet til både deres erfaring og vor og bekræfter det umulige i at fastlægge ubrydelige regler, når man arbejder ikke blot med kunstgenstande, men også med tidligere restaureninger og ejeres ret til at behandle ejendele, som de har lyst til.

Den enkeltes erfaring, vores uddannelse og den kultur, vi vokser op i, er alt sammen med til at forme vore begreber. Det tog mig lang tid at indse, at min uddannelse som væver og designer ikke kvalificerede mig til at forstå tankegangen hos håndværkere og kvinder fra andre perioder eller de komplicerede ønsker hos deres kunder.

Konservatorens kreative evner skal ikke friste til at "forbedre" et originalt arbejde. Genstandene må tale for sig selv.

Enhver "forbedring" kan virke latterlig på den næste generation, som det skete med det brune øje på et flamsk tæppe på V&A, som man genskabte, som om barmhjertighedens gudinde var en filmstjerne fra 1940'erne. Hver periodes idealer

smitter af på sine skabninger, og det gælder også os.

Betragtninger om skader og reparation på gobeliner

Forskellene mellem plantefarver og syntetiske farver i 1800-tallet er ikke blevet bemærket af restauratorer og reparatører og har forårsaget megen visuel skade på gobelinerne. Garn farvet med syntetiske farver kan ramme nuancerne i plantefarver, men de falmer anderledes og nedbrydes på en anden måde af forurening. Garn der er farvet med 1800-tals syntetiske farver, ændres ofte til gyldenbrune farver, somme tider endda rødbrune, der virker meget forstyrrende, fordi de er utilsigtede. Garn farvet med plantefarver holder farven, bortset fra at de naturligvis falmer.

Begge typer falmer harmonisk, blot de ikke blandes. Det er kun, når de bruges til reparation på hinanden, at virkningen er uheldig.

Når man bruger moderne farvestoffer, ligger konservatorens problemer især i den måde, de reflekterer lyset på. Den er nemlig forskellig fra den måde, plantefarver reflekterer på, og da intet farvestof er stabilt, er vi i virkeligheden bedst tjent med at bruge så få erstatninger som muligt.

Konklusion

Jeg har skitseret de erfaringer, der dannede grundlag for uddannelsen i tekstilkonservering på the Courtauld Institute (1973) og to år senere på Hampton Court Palace. Begge bygger på nær kontakt mellem konservator, konserveringsviden-

skapen og tekstilhistorikere og var fra starten internationalt orienteret. Al udvikling kommer af ændret livsstil og nye opfindelser, og der er kun én konstant for konservatorer, nemlig en grundig dokumentation af tilstanden før og efter, teknikker, materialer og slidspor.

Sammen har vi en forpligtelse til at bevare ikke blot de fysiske rester af de genstande, der anses for bevaringsværdige, men også at bevare de skjulte vidnesbyrd om deres historie, som måske kan fremdrages ved hjælp af ny forskning. Vi skal ikke være for dogmatiske, for hver ny opgave rejser nye problemer. Og de valgte løsninger bliver nye byggesten i både vort arbejde og civilisationens historie. Camouflageteknikken er en af disse byggesten.

*Oversættelse og redaktion
Lone de Hemmer Egeberg*

Tæpperne med motiverne fra Den skånske Krig har kontinuerligt været under restaurering/konservering. De er i øjeblikket ved at blive færdiggjort til op-hængning på Rosenborg. Det vil ske, når Bjørn Nørgårds serie til Christiansborg slot er fuldendt.

TENEN har fået lov til at bringe et afsnit fra hæftet SARI VÆVERE I ORISSA, der er udgivet i anledning af Kunstindustrimuseets udstilling af Tove Benedicte Frederiksens sarisamling "Indiske sarier fra Orissa-området" fra 2. april til 8. november 1998:

Landsbyvæverne i Orissa

En smuk efterårsdag gik Sarat og jeg over markerne ind til en afsides liggende landsby for at høre lidt om, hvor mange væve der var i gang.

Nogle mænd kom os i møde og førte os hen til den sidste væver i landsbyen. For ikke så længe siden var der tyve vævere, men nu brugte Kondhere (stammefolk), som de før vævede til, ikke længere brystklæde, lændeklæde og sjaler, men maskinvævede sarier. Da jeg vend-

te tilbage i 1995 stod den sidste væv stille. Vi så ikke væveren, han var vist i skoven og samle brænde for senere at sælge det på markedet.

Hvor mange mænd har jeg ikke mødt på landevejen i det sydlige Orissa? Når vi standsede dem og spurgte, hvor de skulle hen, og hvad de lavede, så var svaret næsten altid: 'Vi er vævere, men der er ingen som bestiller vævninger hos os, så nu må vi gå på landeve-

jen. Imellem går vi i skoven og samler brænde for så at sælge det på markedet'.

Da vi kørte videre, så vi et højst usædvanligt syn på disse kanter: Et gammelt ægtepar sad ved siden af hinanden i vejrabatten og begge røg på en cigar. De var så smukke, som de sad der. Jeg spurgte manden, om han var væver og fik bekræftende svar. Ja, men hvis han havde et lager derhjemme så ville jeg meget gerne følges med dem, så jeg kunne se det. Ak ja, men det var altsammen brændt, hjemmet og lageret, nu sad de to gamle her i rabatten og havde kun hinanden, men jeg følte, at netop det var en støtte for dem. De kom hen til bilen, og vi sludrede sammen. Den gamle væver fik ikke passet sin cigar godt nok, så den gik ud. Og hvad gjorde han? Tog hendes pal-lav, holdt den op som skærm for

vinden og tændte igen sin cigar; imens stod hun tillidsfuldt og lod det ske. Det havde han sikkert gjort mange gange, sådan så det ud.

Jeg traf nogle mænd på en høstet rismark. De spandt tove af ris-halmen. Som altid hilste de venligt på os. Jeg spurgte om deres profes-sion. De var vævere. Jeg havde hørt en del om kooperativer og spurgte, hvorfor de ikke sluttede sig sammen. Det ville de også, og de havde talt med myndighederne. Men det var sådan, at de straks skulle betale renter af et startlån, og det kunne de ikke præstere, så derfor måtte de tage forefaldende arbejde.

Tove Benedicte Frederiksen

Orissa er en delstat i det østlige Indien. hvor der bl.a. produceres vild-silke og væves silke sarier.

Håndarbejds lærere og computere

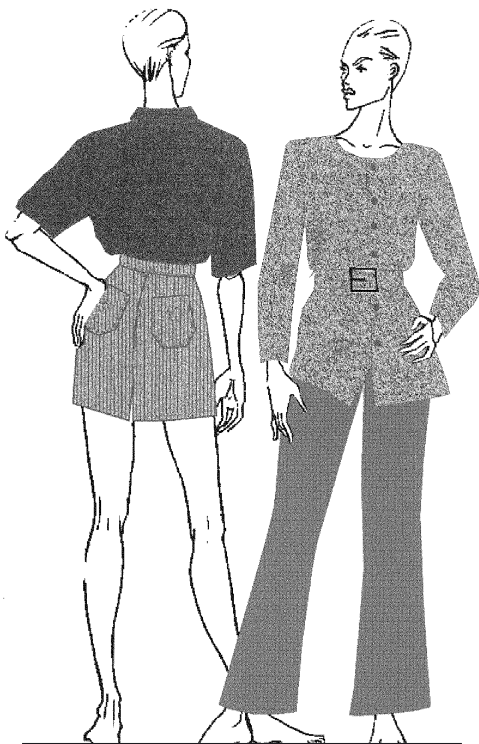
Prøv at lægge mærke til folks reaktioner hvis du siger, at du er håndarbejds lærer. Prøv så at lægge mærke til folks reaktioner, hvis du fortæller dem, at du kan designe tøj og lave snitmønstre på computer!

Faktisk er der mange håndarbejds lærere, som bruger computeren i den daglige undervisning. Det gælder både i folkeskolerne og i folkeoplysning og voksenundervisning. Computeren kan bruges til utroligt mange ting i forbindelse med håndarbejde. Der findes programmer til strik, vævning, broderi, patchwork etc. Til beklædning findes der de store cad/cam systemer til design og fremstilling af snitmønstre. Her kan nævnes firmaerne Lectra Systèmes, Gerber Garment Technology og Investronica Sistemas. På design-siden kan nævnes Moda CAD eller RunTime, som firmaet netop har skiftet navn til. Derudover findes der en række mindre programmer til fremstilling af snitmønstre.

Jeg mener ikke, at computeren skal ind i undervisningen for enhver pris. Men vi skal lære at bruge den som et redskab eller et hjælpemiddel, som kan løse opgaver let og hurtigt. Man skal ikke være slave af teknologien, men benytte sig af alle de muligheder den giver for at rationalisere arbejdsprocessen. Man kan sagtens bruge teknologien, uden at det kunstneriske udtryk, kreativiteteten eller det håndværksmæssige går tabt.

Det er med konstruktion og modeludvikling på computer, som det er at lære at regne. Børnene skal lære hovedregning og forstå principperne, før de kan få lov at bruge lommeregneren. Det er nødvendigt at have erfaring med manuel konstruktion og modeludvikling for at få udbytte af et cad/cam system.

På Skals Håndarbejdsseminarium fik vi cad/cam udstyr i sommeren 1997. I foråret 1997 var vi fire studerende fra 3. årgang samt to lærere, som deltog i et introduktionskursus hos leverandøren i

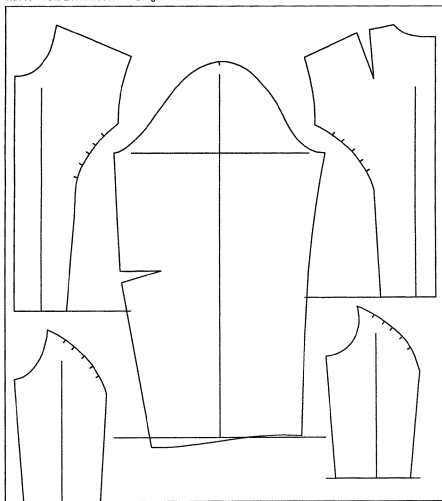
Ikast. Kurset varede 5 dage og var virkelig godt. Vi fik en præsentation af programmerne og arbejdede med forskellige opgaver. Det var blandt andet konstruktion af nederdel, at digitalisere et papirmønster ind i programmet Modaris, graduering og optegning af mønsterdele på stof. Vi arbejdede også med teknisk tegning og sybeskrivelser i programmet Graphic Spec.

I forbindelse med kurset var vi på virksomhedsbesøg, hvor vi så hvordan programmerne anvendes i en produktion.

Jeg blev så grebet af emnet, at jeg besluttede mig til at arbejde med cad/cam-programmerne i min afsluttende opgave fra Skals Håndarbejdsseminarium. En afsluttende opgave forløber over 6 uger og består af en teoretisk del og en praktisk del, som vægtes lige højt. Den skriftlige rapport handler om cad/cam i undervisning og kommercielt. Jeg har blandt andet lavet en række interviews med undervisere fra forskellige uddannelsesinstitutioner. I den praktiske del af opgaven arbejdede jeg med buksemønstre og arbejdstegning på edb samt syede et par bukser op. Det har været en meget spændende opgave at løse for mig personligt. Det har givet mig et godt kendskab til, hvordan de forskellige uddannelsesinstitutioner bruger computere eller cad/cam i forbindelse med undervisning i beklædning.

Jeg fandt, at cad/cam er langt mere udbredt i undervisningssammenhænge, end jeg havde forventet. Jeg ser mange muligheder, for os som håndarbejds lærere, for at arbejde med cad/cam. Det kan både være som undervisere, i beklæd-

side40 * SIDE40HAK T:40 * Length 785 mm * Width 700 mm

ningsindustrien, som free lance eller i egen virksomhed.

Cad/cam vil blive mere udbredt i de kommende år. Flere og flere skoler, som underviser i beklædning, vil indføre cad/cam i undervisningen. Det kan f. eks. være daghøjskoler, produktionsskoler og håndarbejdsskoler.

Som nyuddannede håndarbejds lærere fra Skals Håndarbejdsseminarium kan vi ikke konkurrere med designere og modelkonstruktører om jobs i industrien. Vor indgangsvinkel til cad/cam er lidt anderledes end den er for industrien. Som seminarieuddannelsen er nu, er der ikke mange timer til rådighed til undervisning i cad/cam. De studerende får lov til at snuse til området, men det kræver samtidig en stor arbejdsindsats i fritiden at få rutine i at arbejde med cad/cam.

Skals Håndarbejdsseminarium uddanner formidlere af håndarbejde og håndværk indenfor folkeoplysning og voksenundervisning. Det er derfor naturligt at tænke i

disse baner, når undervisningen i cad/cam tilrettelægges. Hvilke programmer er relevante til undervisning? Hvordan kan vi udnytte teknologien bedst muligt, set ud fra vore behov? Hvordan gøres undervisningen interessant for de studerende? Hvordan får vi de studerende til at arbejde selvstændigt med cad/cam? Der er mange spørgsmål at tage stilling til, når der indføres et nyt element i undervisningen. Jeg tror, at undervisere rundt om i landet kan have stor glæde af at udveksle viden og erfaringer med hinanden. Som underviser skal man ikke være bange for at give ud af sine erfaringer. Måske får man selv noget igen, som man kan bruge i sit arbejde.

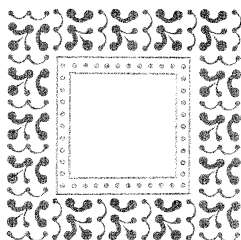
I februar måned 1998 er jeg begyndt at undervise i cad/cam her på Skals Håndarbejdsseminarium. I første omgang tilbydes undervis-

ningen til de studerende på 2. årgang sideløbende med den almindelige undervisning i beklædning.

På 3. årgang har de studerende med beklædning som specialegang mulighed for at vælge mellem hatte, pels eller cad/cam i temauge. Seks studerende har valgt at arbejde med cad/cam i en uge og fem andre studerende har valgt det i to uger. Det viser, at de studerende har mod på, og lyst til at lære cad/cam. Jeg ser det som en spændende udfordring at få lov til at undervise de studerende og glæder mig meget til temaugerne.

*Ellen Thomsen
håndarbejds lærer
dimitteret jan. 1998*

PS.: Min 6-ugers afgangsopgave fra Skals Håndarbejdsseminarium "Anvendelse af Lectra Systèmes i undervisning og kommercielt" kan rekvireres ved henvendelse på telefon 75 72 02 32.

Arbejdsgruppen TEXTIL 2000 indbyder til en censureret udstilling: SJAL 99 i Bibliotekssalen i Rundetårn fra 5. december 1998 til 3. januar 1999

Emnet er SJALER – nydesignede, færdigmonterede – unikaværker. Teknikker er valgfri: VÆV, TRYK, STRIK, BRODERI eller FRIE. Materialer er valgfri: NATUR- og/eller SYNTETISKE.

Indsendelsesfristen er 15. september 1998. Indsendelsesadresse: TEXTIL 2000, c/o Kunstindustrimuseet, Bredgade 74, 1260 København K

Censurkomitéens medlemmer udpeges i løbet af sommeren 1998. Der foreligger allerede tilsagn fra Kunstindustrimuseets direktør Bodil Busk-Laurson.

TEXTIL 2000 er en nyetableret arbejdsgruppe, hvis formål er at støtte og udvikle talent indenfor nutidigt dansk håndarbejde og tekstilt kunsthåndværk via udstillinger, publikationer, konkurrencer, kurser, foredrag og debat. Med baggrund i det kulturhistoriske vil gruppen fremme nytænkning og kvalitet.

Yderligere information ved skriftlig henvendelse til: Anne Abildtrup, Nordre Frihavnsgade 25 3. tv., 2100 København Ø.

Referat:

TENENs generalforsamling den 21. marts 1998 i Textilforum, Herning

Formanden, Susanne Nielsen bød velkommen.

1. Lis Slottved, Aabenraa blev valgt til dirigent.
2. Navneopråb: 20 medlemmer + 2 gæster var til stede.
3. Formandens beretning var trykt i bladet samtidig med indkaldelsen til generalforsamlingen.
4. Formandsberetningen godkendtes.
Beretningen blev suppleret med nogle aktuelle oplysninger, bl.a. om foreningens forhold til Dansk Folkeoplysnings Samråd. TENEN er § 5 medlem, hvilket indebærer, at der ikke er nogen repræsentant for TENEN i rådet. Hanne Frøsig er kontaktperson og får en masse informationsmateriale, som bestyrelsesmedlemmerne låner hjem til gennemlæsning på skift. Til gengæld har Dansk Folkeoplysnings Samråd fået TENENs data samt en redegørelse for Forklædeprojektet. Fra 1998 betaler TENEN et kontingent på 1.200 kr. Andre betaler 1.500 kr. TENEN er en tværfaglig forening, d.v.s. medlemmerne har forskellige indfaldsveje. Det giver debat og dialog, hvilket medlemsbladet også er udtryk for.
Forklædeprojektet har nu stået på i 5 år, men oplysninger modtages stadig. Ønsket er, at projektet skal ende med udgivelse af en bog, helst år 2000. Forklæder er altid aktuelle.
Bestyrelsen modtager oplysninger om private tekstsamlinger og formidler besøg i form af temadage.
Arrangementer er bestyrelsens ansvar.
5. Ingen indkomne forslag.
6. Anni Mejdahl fremlagde det reviderede regnskab og budget for det kommende år. Begge dele godkendtes.
7. Kontingent uændret, skønt små forskydninger på forskellige poster. TENEN har 190 medlemmer + 15 udenlandske medlemmer.
8. På valg til bestyrelsen var Hanne Frøsig Dalgaard, Lone de Hemmer Egeberg, Astrid Dueholm og Beth Døssing. De 3 første blev genvalgt. I stedet for Beth, som ikke ønskede genvalg, blev Vibeke Lilbæk (hidtil suppleant og i TENENs redaktion) valgt til bestyrelsen.
9. Lucie Borgsmidt-Hansen genvalgtes som revisor. Jytte Harboesgaard fortsætter som suppleant og suppleres med Beth Døssing.
10. Bestyrelsens forslag om, at referent ved generalforsamling er et medlem af bestyrelsen, blev enstemmigt vedtaget.
11. Under eventuelt drøftedes TENEN og PR.
Forslag om at redegøre for TENENs virke i Landsbladet.

Et andet emne var edb-programmer samt Internettet. Forslag om at bruge en temaaften som oplysningsaften. Hanne Frøsig har udstyret. En deltager ytrede ønske om, at arrangementerne fordeltes mere ud over landet. Det meste foregår på Sjælland samt i København og omegn – intet på Fyn.

Forslag om annoncer i andre tekstile fagblade som invitation til TENENs arrangementer og for at "åbne" for private tekstilsamlinger.

12. Kulturelt tekstilt indslag – er beskrevet i efterfølgende artikel.

Lis Slottved sluttede generalforsamlingen med at takke bestyrelsen for dens arbejde og forsamlingen for god ro og orden.

*Astrid Dueholm, referent
Lis Slottved, dirigent*

En oplevelse

Lørdag d. 21. marts afholdt TENEN generalforsamling i Textilforum i Herning. Som nytilkommet medlem syntes jeg, arrangementet lød spændende, så jeg besluttede at tage med. Jeg fortalte andre om det, og det endte med, at vi var fem piger, der drog af sted fra Esbjerg til Herning med forventninger om en spændende dag. Vi blev heller ikke skuffede.

Vel ankomne blev alle budt velkommen i foyeren af museumsdirektør Ulla Thyrring. Hun indledte sin rundvisning i den nyrestaurerede fabrik med at give en kort beskrivelse af, hvordan det lykkedes at redde et kapitel af den jyske tekstilindustri historie. Dernæst begyndte rundvisningen i de ualmindeligt smukke, lyse, tyste rum, som engang havde været fabriks-haller med alt, hvad dertil hører af travlhed, slid, støv og en infernalsk støj.

I den første hal stod en gammel jacquardvæv. Den faldt straks i øjnene, karakteristisk som den er, i hele sin opbygning med hulkortsystemet for oven. Den havde engang tilhørt Andreas G. Jensen, som i 1936 forlod sit hjem i Kolding, efter at broderen havde overtaget Georg Jensens Damaskvæveri. Andreas slog sig ned i Høsterkøb, hvor han levede af at væve beiderwandtæpper. Da han døde i 1963 havde tiden ændret sig så meget, at ingen længere kunne ernære sig ved det erhverv. Andreas havde bestemt, at væven kun måtte betjenes af mænd; men ingen viste sig i årenes løb. Sønnen Kåre Lindelof, der selv i mange år havde siddet ved væven, besluttede da at brænde væven og alle mønstrene med den. Til alt held nåede rygtet om den forestående tilintetgørelse til Herning, og nu står den her og fungerer i bedste velgående. Der væves stadig beiderwandtæpper på den og bedre

Flemming Lundholm ved maskinen, som udstanser hulkort til jaquardvæven.

endnu, den bliver betjent af en mand: væver Flemming Lundholm. Han har lært sig hele den komplicerede proces fra tegning af et mønster på kvadreret papir over udstansningen af hulkortene til opsætning af væven. Og han viste os, hvordan han gjorde, og vi så de mange tæpper, han havde vævet efter Andreas G. Jensens gamle mønstre. Købe dem kan man også!

Ved den næste væv, som var en fabriksvæv, stod væver Børge Frederiksen og ventede på at vise os, hvordan den fungerede. Han kom for år tilbage fra Brede og skulle kun være i Herning i 3 måneder; men inden han fik set sig om var der gået 33 år. Uden overdivelse kunne man sige, at den væv var hans væv, for han havde arbejdet ved den i 20 år, og det var ham, der sørgede for at få væven til at køre

igen, efter at den nedlagte fabrik blev omdannet til museum. Han skilte hele molevitten ad, stump for stump, rensede alle delene og samlede dem igen. Til den operation brugte han 20 l petroleum. Nu fungerer den igen perfekt og Børge væver de skønneste møbelstoffer, som man kan købe til en rimelig pris. En gammel spindemaskine fremstillet i Roskilde og brugt i Brede fik han også reddet i sidste øjeblik fra skrotbunken.

Vi så den berømte spindemaskine "Jenny" og en ruemaskine, dvs. en maskine med en stor valse besat med karteboller, der trækker luven ud på det vævede stof, så overfladen bliver blød og lækker. Vi så også en Wolfemaskine, dvs. en art kartemaskine, der stod i det næste rum kaldet wolferummet.

Børge Frederiksen viser en væveskytte.

Og så gik vi ind i den kæmpestore fabrikshal, hvor der stod endnu en maskine. Men den var så stor, at selv om den stadig kunne bruges, så ville det blive alt for dyrt i materialer og det ville tage for lang tid at sætte den i gang. Så den lå stille hen som et stort dyr, der var gået i dvale. Langs den ene side i hallen var der en halv snes døre, der førte ind til de såkaldte uldkamre. Her var ingen vinduer, gulvarealet vel en 15–16 kvadratmeter og loftet hvælvede sig højt oppe over vore hoveder. Endnu kunne man se snavset fra den uvaskede uld på væggene, men de smitter ikke af, for væggene er blevet fikserede.

Pludselig var klokken 12 og vi skulle spise frokost i museets kan-

tine. Alt imens vi spiste den lækre mad, gik snakken, og vi havde det dejligt. Selve generalforsamlingen foregik på samme måde som alle generalforsamlinger og refereres andetsteds. Et kulturelt indslag med forevisning af museets schweizerklude blev desværre ikke til noget.

Resten af dagen stod til vor egen rådighed. Det indebar, at vi fik tid til at fordybe os lidt mere i alt det, vi havde set og hørt, få endnu en snak med de to vævere og frem for alt se udstillingen European Art Quilts i den store hal. Der var mange tæpper, hvoraf en stor del ikke var udført efter de stramme regler for traditionel patchwork. Langt de fleste af tæpperne var flotte, nogle endda særdeles smukke, mens enkelte faldt helt igennem og var lette at gå forbi.

Sidst på dagen blev der serveret kaffe i kantinen. Vi nåede endnu en hastig rundtur i museet, der næsten ikke var til at slippe, og et besøg i museumsbutikken, inden turen gik hjemad.

Det var Anni Mejdahl, der havde stået for hele dette arrangement. Det var så vel tilrettelagt og så indholdsrigt, at vi på hele vejen hjem talte om, at det havde været en af de bedste oplevelser, vi længe havde haft.

Jonna Jacobsen

Fotos ved Jytte Harboesgaard

Temadag:

Kina silke

Lørdag den 27. juni 1998 hos Silke-Annet

- Kl. 11 mødes vi i værkstedet, hvor der er udstilling af dragter og materialer. Der er mulighed for at prøve at arbejde med silke. Chancerne for at kunne se Annet's levende silkeorme – nogle på morbærblade og andre på egeblade – skulle også være gode.
- Kl. 12.30 nyder vi vores medbragte madpakke, i haven eller teltpavillonen som vejret nu byder.
- Kl. 14 bliver det tid for dias-show: Annet viser friske indtryk fra rejsen i marts med besøg i Kinas fornemste silkevæverier, broderiinstitut, nyoprettede museer for blåtryk og meget andet.
Hanne supplerer dels med oplevelser fra sit besøg i 1980 i en folkekommune med silkeavl og dels om Mao-dragten – hvordan kommer en milliard mennesker i uniform? Desuden lidt om kinesisk mode.
- Kl. ca. 15.30 holder vi pause og læsker os med liflig te fra teens hjemland. Ind i mellem bliver der lejlighed til at drøfte detaljer om silken og se den fine nye video fra Borås Tekomuseum: Fyra Textilpionjärer. De tre af disse fire damer har i 1980 været med til at tage studiet af Kinas gamle tekstilkultur op efter de mange år, da det var et lukket land.

Tilmelding til Annet Laursen Skjelsager telefon 42 95 05 55 senest den 22. juni. Pris 30 kr. for medlemmer og 40 kr. for gæster, som betales på dagen. Men husk tilmeldingen og oplys eget telefonnummer! Det er vigtigt for Annet at være forberedt på, hvor mange vi kommer.

Annet bor på Dorthesvej 2 i Farum.

Silkemuseet i Suzhov: Silkelarver og kokoner

TENENs årlige skoutur er i år blevet til to – i samme weekend:

Japanske og danske kniplinger i Københavns Rådhus den 15. august 1998

Lørdag den 15. august kl. 10–12 inviterer Karin Hoffritz og hendes japanske partnere TENEN til specialrundvisning på udstillingen. Gå ikke glip af det eksklusive arrangement! Gæster er velkomne!

Bagefter går vi i TIVOLI og spiser den medbragte madkurv i et spisested ved søen. Vi køber blot drikkevarerne.

TIVOLI-entré betaler vi på dagen. Sørg for tilmelding inden den 5. august, for der er rift om pladserne i TIVOLI!

Kontaktperson: Hanne Frøsig Dalgaard, tlf. 45 88 32 67

En japansk kniplingskrave.

Bryllupstøj fra 1920-erne, broderimønstre og dækketøj den 16. august 1998

Søndag den 16. august kl. 14 vil Margit Ambeck præsentere sin store samling af tekstiler, der hovedsagelig er arvegods fra familien. Udover forældrenes bryllupstøj fra 1923 kan nævnes 2 modelkjoler, ligeledes fra 20-erne, samt dækketøj, broderier og mapper med hækleprøver. Vi skal desuden se en samling prikkemønstre fra 1930-erne og begyndelsen af 40-erne. Mønstrene stammer fra en broderi/trikotageforretning, som Margit Ambecks mor havde i Hylke ved Skanderborg.

Prisen er 25 kr. incl. kaffe med brød. Beløbet indbetales på TENENs giro 143-0130 senest den 1. august. Der er plads til max 16 deltagere, så tilmeldingen foregår efter først-til-mølle-princippet.

Margit Ambeck bor på Lyshøjgårdsvej 87, 1. th. i Valby – kun 3 minutters gang fra Valby Station.

Kontaktperson: Susanne Nielsen, tlf. 64 83 11 26

En udstilling under opsejling ...

I efteråret 1989 traf jeg og Miako Yasuda første gang hinanden. Årsagen var selvfølgelig knipling, Miako ønskede at dygtiggøre sig inden for dette tekstile område, og det passede fint med mine planer på dette tidspunkt. Jeg var året forinden vendt hjem fra et treårigt ophold i Belgien. Disse tre år var blevet brugt til at uddybe min kunnen netop inden for knipling, og da jeg desuden havde forsynet familien med en lille efternøler, som jeg af ganske hjerte ønskede at være så meget omkring som muligt, passede en periode med privatundervisning i hjemmet fint. Dette første møde strakte sig over 3 1/2 måned, og siden har vi gentaget succesen både i Danmark og i Japan.

I 1982 deltog jeg i Haandarbejdets Fremmes udstilling på Kunstindustrimuseet i København, siden

da er det blevet til en række udstillinger både i Danmark og i udlandet. Det skræmte mig således ikke, da Miako i 1993 begyndte at tale om en eventuel udstilling i Tokyo. Desuden havde vores bekendtskab udviklet sig fra et lærer/elev forhold til et egentligt venskab, hvilket også gjorde sådanne planer mere relevante.

Jeg tror, man skal være lidt gal for atter og atter at kaste sig ud i udstillingsprojekter. Det er besværligt, kræver store forberedelser, og man er altid i tvivl, om man også rammer sin målgruppe.

Besværlighederne vokser, når man skal arrangere udstilling i et land, hvor man ikke opholder sig. Det lyder altså som den rene galsskab, at jeg og min japanske elev Miako Yasuda vil arrangere udstilling i København, og så netop i den

Miako Yasuda og Karin Hoffritz foruden en kimonoklædt medarbejder ved udstillingen i Tokyo i 1995.

periode, hvor jeg selv er bosiddende i Bryssel.

Dog, man skal gribe chancen, når den er der, den kommer måske ikke igen! Så efter en vellykket udstilling i foråret 1995 i Tokyo talte vi meget om at gentage succesen i Danmark.

Til omtalte udstilling var der udført en serie kraver, kniplet i Japan efter dansk forbillede, men monteret efter japansk smag, og disse kraver vil blive udstillet i Tønder i anledning af Kniplingsfestivalen 5., 6. og 7. juni 1998.

Det var derfor nærliggende, at disse kniplinger blev en tid i Danmark og kunne udstilles sammen med nye arbejder og meget gerne for en bredere tekstil kreds.

Boganmeldelse:

Jarl Borgen. *Forlæggersnak. Borgens Forlag 1948 1. april 1998.* 180 sider.

Det er med stor interesse, vi har modtaget den usædvanlige bog "udsendt i særudgave til forfattere, boghandlere, andre samarbejdspartnere i og uden for branchen, kolleger og venner af huset".

Borgens Forlag har igennem årene skabt udvej for en lang, lang række bøger – mange af dem klassikere – inden for området tekstiler og dragter. TENEN modtager regelmæssigt oplysning om nyudgivelser eller selve bøgerne til anmeldelse, og det præger spalterne i vores blad mellem år og dag.

Bogen lægger ikke skjul på de omfattende problemer, der gør sig

Vi har været så heldige, at Københavns Kommunes Kulturelle Udvalg har været interesseret i projektet, og at vi således kan udstille i Rådhusets forhal i de første uger af august. Udstillingsarealet er stort og meget specielt, og det kræver grundig forberedelse fra os begge at udnytte de helt indlysende muligheder, den meget smukke forhal indbyder med. Det er vores ønske at vise så mange nye arbejder som muligt og en smuk og seværdig udstilling skal det nok blive.

Karin Hoffritz

Kniplingerne er udstillet på Københavns Rådhus i perioden 5. – 15. august 1998 – se kalenderen forrest i bladet.

gældende for bogudgivelser i et land med et så begrænset sprogområde som Danmark. Af speciel interesse i vores sammenhæng er en passage fra Jarl Borgen på side 41 angående eventuel statsstøtte til bogverdenen, "jeg havde hellere set nogle flere tilskud til alle de faglige bøger, som vi burde have, men hvor landets lidenhed gør udgivelse urentabel. Det drejer sig både om bøger om praktiske specialemer og om stof til undervisning".

Heldigt, at forlaget trods alle disse vanskeligheder har tilgode-set dette felt, og vi må ønske, at det fortsat vil blive realiseret.

Hanne Frøsig Dalgaard

Boganmeldelse:

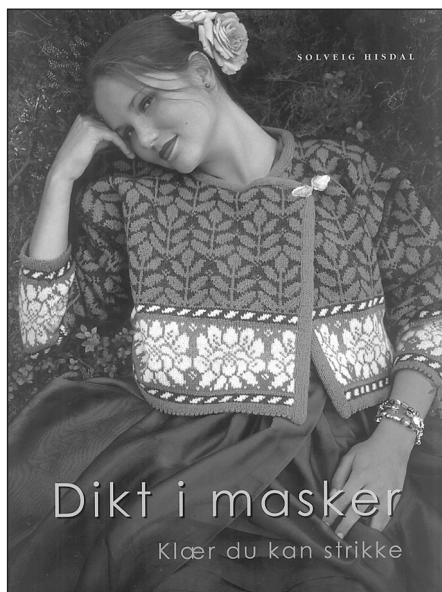
Dikt i masker – klær du kan strikke
af Solveig Hisdal
Forlaget LibriArte, Oslo 1997
ISBN 82-445-0153-7
Pris i Norge ca. 350 kr.

På TENENS tur til Oslo i oktober 97 fik jeg kendskab til denne helt utrolige og billedskønne bog. På omslaget står der bl. a. følgende: "Fortidens skaperglede, et utrolig skattkammer", og det er lige hvad bogen udstråler.

Bogen er et pragtverk. Det er en smuk bog bare at have liggende til at få inspiration af, for man bliver så glad, bare ved at sidde og kigge i den. Papiret er af høj kvalitet, hvilket får de smukke og specielle billeder til rigtig at komme til deres ret.

Selv er Solveig Hisdal ikke nogen stor håndstrikker, fortæller hun i bogen; men hun er designer uddannet på Statens Høgskole for Kunsthåndverk og Design i Bergen og Fashion Institute of Technology i New York.

Med stor iver har forfatteren siden barneårene besøgt museer, og nu går hun på skattejagt efter ny

inspiration. Den finder hun bl. a. i tekstiler, kister, skabe og gamle folkedragter, der i bogen er den største inspirationskilde.

Gamle bunadsliv i damask og brokade er det, der har præget strikkemønstrene mest.

Der er modeller til alt lige fra babytøj over figurstrikkede klædningsstykker til smukke mønstrestrikkede trøjer.

Bogens sidste tredjedel indeholder let forståelige opskrifter og særdeles tydelige diagrammer til alle de viste modeller. Opskrifterne er dog ikke for begyndere!

Solveig Hisdal har selv taget billederne til bogen, ligesom hun selv har stået for det utrolig flotte layout.

Opskrifter og diagrammer er skabt af Gro Sandvik.

Vibeke Lilbæk

Husflidens ansigter. Dansk Husflidsselskab 1874–1998. Redigeret af Lisbeth Tolstrup. Udgivet af Dansk Husflidsselskab, 1998. ISBN 87–89232–21–6.

Pris 100 kr. + forsendelse. Fås hos Dansk Husflidsselskab, Tyrebakken 11, 5300 Kerteminde.

Samtidig udgives: *Hvad hånden former. Sange og digte.* Red. Af Birthe Dam Christensen. Udg. Af Dansk Husflidsselskab, 1998. Pris 100 kr. + forsendelse (fås samme sted).

Dansk Husflidsselskab fejrer i år 125-års jubilæum med en bog til inspiration og glæde for alle med interesse for husflidsarbejdet.

Tekstilerne er med, naturligvis, for skolelæreren N. C. Rom, der grundlagde bevægelsen, plæderede jo i høj grad for den kvindelige husflid; den holdt hænderne beskæftigede og kunne ligefrem tjene som forbillede for de unge karle, der fordrev tiden med tobaksrygning og druk. Spinding og vævning blev især fremhævet og reparationsarbejder ikke mindst. Fint broderi var straks mere betænkeligt, unyt-

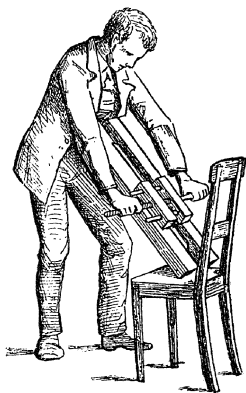
tigt som det var, og kvinder med den slags tilbøjeligheder anbefalede at brodere kunstfærdige stopninger på de hullede sokker. Hedebo og amagersyning kunne godt accepteres som nationale broderiformer, der endda kunne vises frem på verdensudstillinger, men frække ting som fransk broderi og engelske huller burde man afholde sig fra.

Om dette tidlige ideologiske fremstød samt senere bataljer om det ellers så fredelige håndarbejde fortæller Carsten Hess meget engageret. Der er andre kapitler om mændenes sysler samt om bevægelsens historie, foreninger og skoler, og Lisbeth Tolstrup indkredser det særlige ved husfliden, der giver tro på en fremtid for bevægelsen.

En bog der indeholder mere end blot triviell foreningshistorie.

Lone de Hemmer Egeberg

PS.: I arrangementskalenderen forrest i TENEN omtales jubilæumsudstillingen *HUSFLIDSGEMMER*.

*Vi ville gerne have
bragt et billede af kvin-
delig husflid, men
fandt ingen. Så her er
et par af bogens små
vignetter med mandlig
husflid ...*

Boganmeldelse:

Inge Alifrangis: *Væveren Vibeke Klint*. 160 sider, gennemillustreret, indbundet, 298 kr. Rhodos 1997

I anledning af Vibeke Klints 70 års dag har Rhodos udgivet denne smukke bog, hvor det endnu en gang slås fast, at Vibeke Klint hører til blandt de store navne i dansk kunsthåndværk. Biografien er forfattet af Inge Alifrangis, der skriver med en vævers synsvinkel.

Vibeke Klint overtog som ganske ung Gerda Hennings værksted i 1951. Herom har hun selv sagt, at trods megen hæder og mange priser gennem årene, var den største hæder dog, at Gerhard Henning i sin tid troede så meget på hende, at han overlod sin kones værksted til hende, da Gerda Henning pludseligt døde i 1951.

Vibeke Klint kan altså se tilbage på et mere end 50-årigt virke, idet hun blev optaget på Kunsthåndværkerskolen i 1946. Og det er dette virke, som læseren på fornem vis får indblik i.

Livsforløb, uddannelse, opgaver, udstillinger osv. beskrives sagligt og fyldestgørende i teksten. På billedsiden har Inge Alifrangis valgt at prioritere nyere tekstiler hovedsagelig fra 1972 og frem, dog med særlig vægt på perioden efter 1980.

I en tid hvor bøger og tryksager ofte tilrettelægges, så udtrykket får en fragmentarisk (læs: rodet) karakter, er det en sand lise for øjnene og sjælen at sidde med en bog, der har et så gennemført rent og stærkt layout. Det gode boghånd-

Vibeke Klint fotograferet af Rigmor Mydtskov

værk burde i sig selv indbringe bogen en pris.

Inge Alifrangis' tekst samt de korte taler og bidrag, som er trykt i epilogen, giver bogen karakter af festskrift. Jeg synes, at det kunne have været interessant med en kunsthistorikers analyse af Vibeke Klints værk, da det ville have givet bogen nogle flere facetter. Men den historie har vi åbenbart tilgode, og måske skal den først skrives af eftertiden?

Konklusionen må dog blive, at enhver der interesserer sig bare det mindste for vævning, vil have glæde af at anskaffe sig dette pragtværk til bogsamlingen.

Susanne Nielsen

Dragter fra vadehavet

Et EU-støttet kultursamarbejde mellem museer langs Vadehavet fra Fanø i nord til Terschelling i Holland, resulterede i vinteren 97/98 i en unik dragtudstilling fra den frisiske kyst.

Udstillingen havde premiere på Esbjerg museum, hvorfra den nu er sendt videre til Gottorp Slot, Føhr, Husum, Jever, Dokkum og Terschelling.

Det er første gang, nogen har prøvet på at sætte disse kulturelle ligheder og forskelligheder op ved siden af hinanden, så de bliver synlige for menigmand. Hver egn og hver ø havde sit særpræg.

På Føhr var man stolt af sølv-smykkerne, der specielt prangede brudedragten, og på dragterne fra Hindeloopen var det mønstret indisk chintz, der faldt i øjnene. Det var dog sandormegraveren fra Moddergat i Holland, der gjorde det største indtryk på mig. Det er første gang, jeg har set en kvinde-dragt fra "folkedragt-perioden", hvor bukser var en praktisk og naturlig del af beklædningen – her med en fin overdel med mange læg.

Mest værdifuldt var det gyldne hovedtøj fra Dokkum i Holland, og så blev det meste af det endda næsten gemt under de smukke tyls-broderede huer.

Danmark blev repræsenteret af forskellige Fanødragter, hvor det bl. a. er tørklæderne, der er det karakteristiske.

Vibeke Lilbæk

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, 64 83 11 26
Næstformand: Astrid Dueholm, Åstrupvej 83, 6100 Haderslev, 74 52 19 54
Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, 97 42 37 86
Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, 42 95 05 55
Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, 45 88 32 67
Lone de Hemmer Egeberg, Gærdet 12, 3460 Birkerød, 42 81 15 97
Vibeke og Frits Lilbæk, Kollerødvej 39, 3450 Allerød, 48 17 16 47
Suppleanter: Jytte Harboesgaard, Frederiksberg Allé 78, 1820 Frederiksberg C, 33 21 14 81
Beth Døssing, Krengerupvej 108, 5620 Glamsbjerg, 64 72 30 71
Revisor: Lucie Borgsmidt–Hansen, Broholms Allé 28, 2920 Charlottenlund, 39 64 31 85

Bliv medlem af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening. Kontingent for 1998/99 er 135 kr.

Henvendelse: TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening
Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro
Telefon 97 42 37 86, giro 143–0130

Medlemsbladet TENEN forventes at udkomme:

Ultimo juli med deadline 1. juni
Ultimo oktober med deadline 1. september
Ultimo januar med deadline 1. december
Ultimo april med deadline 1. marts.

Artikler og indlæg (gerne på diskette) sendes til Hanne Frøsig Dalgaard, ePost kan sendes til *hfd96@internet.dk*. Elektronisk post kan også sendes til Lone de Hemmer Egeberg, *lone.egeberg@get2net.dk* samt til Vibeke og Frits Lilbæk, *vofl@get2net.dk*.

Redaktionen forbeholder sig ret til at prioritere de modtagne bidrag.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til kassereren, så længe oplag haves.
Prisen er 25 kr.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Flytning bedes meddelt til Post Danmark.

Husk at skrive, at du abonnerer på TENEN, blad nr. 03200 og dit medlemsnummer.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk.

Digitaltryk: VesterKopi.

ISSN: 0906–9526